

PIENI KONSERTTIKÄYTTÄYTYMISEN OPAS
Seinäjoen kaupungin Rytmiraitti-kulttuurihanke

Jaakko Laakso 2009

JOHDANTO

Tämä konsertissa käyttäytymistä käsittelevä materiaali on laadittu Seinäjoen kaupungin Rytmiraitti-kulttuurihankkeen tilauksesta. Se on tarkoitettu materiaaliksi erityisesti peruskoulun työpajoihin, joissa käsitellään konsertissa käyttäytymistä ja pohditaan erilaisia konserttikäynteihin liittyviä asioita ja käytäntöjä.

Tavoitteenani on ollut, että materiaalia voisi soveltaen hyödyntää sekä peruskoulun eri luokka-asteilla että keskiasteen oppilaitosten musiikin- ja taiteenopetuksessa. Materiaali on tarkoitettu kokonaisuudessaan työpajaa vetävän opettajan käyttöön ja sen osana oleva PowerPoint-esitys opetuksen tueksi luokkatyöskentelyyn. Materiaalin tarkoitus on olla apuväline opettajalle ja jokainen käyttäjä voi soveltaa sitä omassa käytössään miten parhaaksi katsoo.

Materiaalissa esitetyt ohjeet ja tiedot pohjautuvat yleistietoon ja oppaan kirjoittajan omaan kokemukseen. Ne eivät ole luonteeltaan tieteellisen tarkkoja, eivätkä ne ole tarkoitettu ainoiksi oikeiksi vastauksiksi, vaan suuntaa antaviksi ohjeiksi ja keskustelun pohjaksi. Jokainen opettaja voi itse arvioida esitettyjä väitteitä ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan muutoksia tai lisäyksiä niihin. Tavoitteena on ollut, että materiaalissa esitetyt kysymykset herättäisivät keskustelua ja pohdintaa luokassa ja että konserttikäyttäytymisen perusasiat avautuisivat oppilaille ja keskustelijoille vaivattomasti.

Toivon, että materiaali palvelee tarkoitustaan ja löytää käyttäjiä.

Kauhavalla 29.7.2009

Jaakko Laakso (FM, musiikin lehtori)

PIENI KONSERTTIKÄYTTÄYTYMISEN OPAS

Miten sinfoniakonserttiin pukeudutaan? Entä oopperaan? Kehtaako rokkikeikalla tanssia musiikin tahtiin? Milloin konsertissa voi laulaa mukana? – Näihin ja muihin kysymyksiin saat vastauksia, kun tutustut pieneen konserttikäyttötymisoppaaseen. Materiaali sisältää myös kysymyksiä luokan kesken tai itsenäisesti pohdittavaksi.

Tehtävä 1: Missä paikoissa ja millaisia erilaisia konsertteja ja musiikkitapahtumia järjestetään?

Vastaus 1:

Esimerkkejä erilaisista konsertti- ja musiikkitilaisuuksista:

- klassisen musiikin konsertit, kuten sinfoniakonsertti ja kamarikonsertti
- ooppera
- kirkkokonsertti
- rock-konsertti
- musikaali
- musiikkinäytelmä
- jazzkonsertti
- festivaalit
- lastenkonsertti
- hengellisen musiikin konsertti
- kuorokonsertti
- kansanmusiikkikonsertti

Esimerkkejä erilaisista konserttipaikoista:

- musiikkisali
- liikuntasali
- kirkko
- ulkoilmalava
- oopperatalo
- festivaalialue
- teatteri
- juhlahuoneisto
- jäähalli

HYVÄ KÄYTÖS ERI KONSERTEISSA

Erilaisissa tilaisuuksissa hyvän ja huonon käytöksen määritelmät saattavat vaihdella. Joskus tietynlainen käyttäytyminen sopii johonkin konserttiin, mutta ei ole toivottavaa toisessa tilaisuudessa.

Tehtävä 2: Keksitkö esimerkin käytöksestä, joka olisi useimpien mielestä hyväksyttävää rock-konsertissa, mutta ei klassisen musiikin konsertissa? Entäpä millaista käytöstä pidettäisiin klassisen musiikin konsertissa sopivana, mutta rock-konsertissa huonona käytöksenä?

Vastaus 2:

Esimerkiksi klassisen musiikin konsertissa kesken teoksen taputtaminen ei kuulu asiaan. Rockkonsertissa sen sijaan suosiota voi osoittaa hyvinkin värikkäästi vaikka koko ajan, jos jaksaa. Rockbändin keikalla klassisen musiikin konsertissa toivottu hiljaisuus olisi suorastaan loukkaus esiintyjää kohtaan! Rokkikeikalla harvoin istutaan. Useimmille bändeille on mieluisaa, jos yleisö liikkuu ja elää voimakkaasti musiikin mukana. Klassisen musiikin konsertissa taas esityksen ajan kuuluu istua, eikä salista poistuta kesken esityksen, ellei ole pakko. Huomaatko, että esimerkiksi elokuvissa käyntiin pätevät varsin samanlaiset säännöt kuin klassisen musiikin konsertteihin.

Tehtävä 3: Milloin konsertissa kuuluu mielestäsi taputtaa? Milloin se ei kuulu asiaan?

Vastaus 3:

On hyvä tietää, milloin ja miten erilaisissa konserteissa kuuluu osoittaa suosiota. Esimerkiksi sinfoniakonserteissa kuullaan pitkiä, moniosaisia teoksia. Osien välissä ei kuulu kuitenkaan taputtaa. Vasta, kun koko teos on esitetty, yleisö palkitsee orkesterin ja kapellimestarin suosionosoituksin. Jos et ole aivan varma, onko kappale loppunut, voit seurata, milloin muu yleisö alkaa taputtaa. Kappaleen lopussa orkesterin johtaja nostaa usein orkesterin seisomaan, mikä on myös varma merkki siitä, että teos on loppunut. Klassisen musiikin konserteissa yleisöltä toivotaan esityksen aikana hiljaisuutta, jotta musiikin pienetkin vivahteet kuuluisivat. Klassisen musiikin konserteissa ei usein myöskään vihelletä tai huudeta kovaan ääneen suosionosoitusten aikana. Jos esitys on koettu erityisen onnistuneeksi, joku saattaa huutaa bravo! (tai brava!, jos esiintyjä on nainen). Taidemusiikkikonsertissa poikkeuksellisen onnistuneeksi koetun konsertin jälkeen suurin kohteliaisuus esiintyjää kohtaan lienee, että kuulija nousee seisomaan antaessaan aplodeja.

Jazzkonsertissa annetaan aplodeja tietysti kappaleen lopussa, mutta usein myös kappaleen keskellä. Jazzmusiikille on tyypillistä, että kappaleissa soitetaan useita sooloja. On kohteliasta antaa solistille aplodit soolon loppuessa. Usein solistit vaihtavat ainakin tietyissä jazzmusiikin lajeissa sooloa ”lennosta”, jolloin edellisen solistin saamat aplodit jatkuvat hetken aikaa uuden solistin jo soittaessa omaa sooloaan. Myös rockmusiikissa kuullaan usein esimerkiksi kitarasooloja ja rumpusooloja. Taidokkaalle soololle osoitetaan usein voimakasta suosiota. Myös erityisen komea rumpufilli tai jokin muukin, vaikkapa laulajan jokin ele, voi synnyttää rockkonsertissa melkoisen huutomyrskyn!

Perussääntö onkin, että useimmiten niin kutsutun rytmimusiikin (jolla tarkoitetaan käytännössä kaikkea muuta kuin klassista musiikkia) konserteissa voi osoittaa suosiota paitsi kappaleen lopussa, myös sen aikana. Klassisessa musiikissa taas musiikin jatkuessa toivotaan hiljaisuutta, mutta kappaleen loputtua tietysti saa taputtaa.

Tehtävä 4: Saako konsertissa laulaa tai taputtaa mukana?

Vastaus 4:

Klassisen musiikin konserteissa ei useimmiten toivota laulettavan mukana, vaikka poikkeuksiakin löytyy. Ooppera, joka syntyi Italiassa 1500-luvun lopussa, oli alun perin suurten väkijoukkojen huvia ja ihmiset saattoivat hyvinkin laulaa mukana esimerkiksi tutuissa kuorokohdissa. Näin on vieläkin esimerkiksi Veronan oopperajuhlilla, maailman suurimmassa oopperatapahtumassa Italiassa. Siellä yleisö monesti laulaa tuttuja kuoroteemoja oopperan kuoron mukana. Jos taas vieraillet Suomessa vaikkapa Kansallisoopperassa ja ryhdyt laulamaan kappaleen mukana, sitä pidetään täysin sopimattomana ja vahtimestari saattaa tulla huomauttamaan asiasta. Myös vieressäsi istuvat ihmiset kokevat todennäköisesti tällaisen mukana laulamisen kiusalliseksi.

Rockkonsertissa mukana laulaminen kuuluu ehdottomasti asiaan! Hyvin usein myös bändien laulajat kehottavat yleisöä yhtymään tuttuihin lauluihin. Jazzmusiikissa tällainen yhdessä laulaminen on varsin epätyypillistä, sen sijaan kansanmusiikissa se saattaa olla jopa osa esitystä.

Klassisen musiikin konsertissa on harvinaista, että yleisö taputtaa kappaleen rytmissä. Ainoastaan joissakin poikkeustilanteissa ja poikkeuksellisen suosituissa kappaleissa tätä tapahtuu. Sen sijaan jazzissa, kansanmusiikissa ja rockmusiikissa mukana taputtaminen, tanssiminen ja kaikenlainen eläytyminen on sallittua. Klassisen musiikin konsertissa eläytyminen tapahtuu enemmän ihmisen mielessä tarkan kuuntelukokemuksen myötä.

(Kuunteluesimerkki tähän: B.B. Kingin Live At San Quentin)

KONSERTTIIN PUKEUTUMINEN

Tehtävä 5: Miten konserttiin tulee pukeutua? Pohtikaa yhdessä erilaisia konsertteja ja niihin sopivia asuja.

Vastaus 5:

Konserttivaatetuksen valitseminen on monessa mielessä tärkeää. Ennen kaikkea tulee ottaa huomioon, millaiseen konserttiin on menossa, mihin paikkaan ja minä vuodenaikana. Jos on mahdollista, että konsertissa voi tulla kylmä, on syytä pukeutua niin, että vaatteita on helppo riisua tai lisätä tarpeen mukaan. Esimerkiksi kirkko voi olla kesälläkin varsin viileä paikka. Samaten kuumankin kesäpäivän iltana on hyvä olla lisävaatetusta mukana, jos osallistuu vaikkapa koko illan kestävään ulkona järjestettävään konserttitapahtumaan. Kesäisissä ulkokonserteissa on hyvä huomioida myös sateen mahdollisuus. Kertakäyttöinen sadetakki ei maksa paljon eikä vie merkittävästi tilaa, mutta saattaa pelastaa konserttielämyksen sadekuuron yllättäessä.

Sopiva konserttipukeutuminen riippuu paljon konsertin luonteesta. Kirkkokonserttiin tavataan pukeutua asiallisesti ja käytännöllisesti. Kylmänä vuodenaikana päällystakin voi pitää yllä tai riisua pois. Miehet ottavat päähineen pois päästä aina kirkkoon tullessaan.

Jazzkonsertteihin pukeudutaan rennosti, mutta siististi. Mies voi pukeutua esimerkiksi farkkuihin, t-paitaan ja takkiin. Jazzkonserteissa ja –tapahtumissa näkee usein käytettävän puvuntakkia, mutta aika harvoin kravattia ja koko pukua.

Rockkonserttiin voi pukeutua hyvin monella tavalla – tärkeää taitaa olla, että pukeutuu itseään miellyttävällä tavalla. Monesti rockkonsertista hankitaan muistoksi esiintyjänä olleen suosikkibändin kiertuepaita, joka tyypillisesti puetaan päälle heti hankinnan jälkeen. Muita suosittuja rockvaatteita ovat ainakin erilaiset mustat vaatteet; farkut, nahkavaatteet, buutsit tai maiharit jne. sekä erilaiset niitit, ketjut ja muut metalliset koristeet ja korut.

(PowerPoint-versiossa kuva tekijän muutamista bändipaidoista)

Oopperaan tavataan pukeutua juhlavasti. Varsinkin oopperan ensi-ilta on tilaisuus, jossa nainen usein käyttää iltapukua ja mies tummaa pukua. Muihin oopperaesityksiin pukeudutaan konserteista juhlavimmin, mutta iltapuvun käyttöä ei odoteta. Samoin joihinkin muihin konserttitilaisuuksiin odotetaan pukeuduttavan juhla-asuihin. Tällaisia tilaisuuksia voivat olla erilaiset konserttigaalat, konserttitanssiaiset ja muut juhlakonsertit. Näihin kaikkein juhlavimpiin konserttitilaisuuksiin monet haluavat pukeutumisen lisäksi panostaa myös muuten ulkoiseen olemukseen esimerkiksi käymällä kampaajalla ennen tilaisuutta. Teatterissa esitettävä konsertti, musikaali tai musiikinäytelmä ovat tilaisuuksia, joihin yleensä pukeudutaan siististi, mutta rennommin kuin gaalaan tai juhlakonserttiin. Tällaiseen tilaisuuteen mennessä kannattaa miettiä tilaisuuden ajankohtaa ja luonnetta ja yrittää arvioida sen perusteella, millainen pukeutuminen on sopivinta. Jos ei itse ole varma asiasta, voi aina kysyä neuvoa vaikkapa omilta vanhemmilta tai joltakulta, joka on ollut aiemmin samantyyppisessä tilaisuudessa.

Triviatietokysymys: Pääseekö Suomen kansallisoopperaan oopperaa katsomaan villapaitaan ja farkkuihin pukeutuneena?

Vastaus: Suomen Kansallisoopperassa ei ole iltapuku- tai pukupakkoa. Jos vaikkapa muuten normaalisti käyttäytyvä (ei esimerkiksi päihtynyt tai muuten häiriötä aiheuttava) henkilö saapuu oopperan ensi-iltaan vaikkapa shortseihin, sandaaleihin ja kuluneeseen villapaitaan pukeutuneena ja

esittää lipun tilaisuuteen, hän pääsee katsomaan esitystä. On oopperaan tulijan vastuulla, millaisen asun hän tilaisuuteen valitsee. Kannattaa kuitenkin muistaa, että hyvin arkinen tai rahvaanommainen vaatetus saattaa loukata niitä oopperaa katsomaan saapuneita ihmisiä, jotka ovat halunneet pukeutua juhlallisesti ja käyttäneet valmistautumiseen aikaa ja vaivaa. Vaikka juhlapukupakkoa ei olekaan, on hyvien käytöstapojen mukaista pukeutua tilaisuuden vaatimalla tavalla.

Suomen Kansallisooppera tarjoaa erityisryhmille, kuten lapsille ja nuorille esityksiä ja tilaisuuksia, joissa kohderyhmä otetaan erityisesti huomioon. Kansallisoopperan [www](http://www.operafin.fi)-sivuilla kuvataan toimintaa seuraavasti:

Yleisöyhteistyö on Kansallisoopperan toimintaa lasten ja nuorten sekä muiden erityistoimenpiteitä vaativien yleisöryhmien parissa. - - Haluamme lasten ja nuorten sekä muiden erityisryhmien saavan kokemuksia oopperasta ja baletista heidän omilla ehdoillaan - usein itse tekemällä ja tekemisen kautta oppimalla. Toiminnassamme korostuu taidemuodon yhteisöllisyys sekä aineeton luonne: elävä esitys tapahtuu tässä ja nyt.

Lähde: www.operafin.fi/index.asp?polku=52;;1

Tehtävä 6: Tutustukaa Suomen Kansallisoopperan nettisivustoon osoitteessa www.operafin.fi ja katsokaa, mitä ohjelmistoa oopperassa on tällä hetkellä lapsille ja nuorille.

MUISTATHAN VIELÄ NÄMÄKIN ASIAT

Tehtävä 7: Mitä vielä pitäisi muistaa konserttiin lähdeettäessä?

Vastaus 7:

Konserttiin, jossa käytetään äänentoistoa, kannattaa aina ottaa mukaan korvatulpat. Monissa suurissa rockkonserteissa ja useilla musiikkifestivaaleilla joko myydään tai annetaan ilmaiseksi kertakäyttöisiä korvatulppia myös paikan päällä. Varminta on kuitenkin hankkia kuulosuojaimet jo ennakkoon. Esimerkiksi apteekit, työvarusteita myyvät liikkeet ja useimmat soitinliikkeet myyvät korvatulppia.

Monissa konserteissa musiikin volyyymi (eli äänenvoimakkuus) on niin suuri, että se saattaa ilman kuulon suojaamista aiheuttaa väliaikaisen tai pysyvän kuulovaurion. Tällaisia kuulovaurioita ovat esimerkiksi tinnitus eli korvien jatkuva soiminen, korvien kipu tai kuulon alenema. Kannattaa muistaa, että jopa yksittäinen voimakas ääni saattaa aiheuttaa pysyvän kuulovaurion. Kuuloliitto ry:n [www-sivuilla](http://www.kuuloliitto.fi) todetaan:

Myös lapsilla voi kovan meluallistuksen jälkeen esiintyä tinnitusta. Kuulon suojaaminen melutasojen ylittyessä on siis ikään katsomatta tärkeää. Kuulovaurion syntyyn vaikuttavat melun voimakkuus, laatu, altistuksen kesto ja toistuvuus sekä yksilöllinen herkkyys. Kaikki eivät ole yhtä herkkiä melulle, mutta etukäteen ei pystytä ennustamaan, kenellä on syytä erityiseen varovaisuuteen. Tyypillisimmillään kuulovaurio syntyy hitaasti ja huomaamatta usean vuoden aikana.

Lähde: www.kuulonhuoltoliitto.fi/fin/kuuloliitto/ajankohtaista/?nid=22

Tehtävä 8: Tutustukaa kuuloliitto ry:n [www-sivustoon](http://www.kuuloliitto.fi) ja pohtikaa joko pienissä ryhmissä tai luokan kesken, miksi kuulon suojaaminen on tärkeää.

Joissakin tilaisuuksissa voi olla ikärajoituksia. Tyypillisin näistä on, että konsertti järjestetään paikassa, jonka sisäänpääsyyn vaaditaan 18 vuoden ikä. Tällainen konsertti voi olla ravintolassa tai muussa sellaisessa paikassa, jossa on anniskeluoikeudet (eli lupa myydä alkoholia sisältäviä juomia). Jos haluat kuuntelemaan suosikkiyhtyeitäsi vaikkapa festivaaleille tai paikalliselle rockklubille, selvitä, pääsevätkö alaikäiset tilaisuuteen.

Sairaana ei kannata, eikä ole kohteliasta lähteä konserttiin. Esimerkiksi yskäisenä on parempi olla menemättä ainakin konserttiin, jossa toivotaan esityksen aikana hiljaisuutta, koska köhiminen pilaa muiden kuuntelijoiden nautinnon. Tulee myös muistaa, että flunssasairaudet tarttuvat tyypillisesti pisaratartuntana – konserttisalissa yskiminen on paitsi ikävää, myös tartuttaa muita konserttikävijöitä samaan sairauteen.

Muista saapua konserttiin ajoissa. On epäkohteliasta esiintyjä ja muuta yleisöä kohtaan tulla paikalle myöhässä. Pyri myös välttämään kesken lähtemistä, ellei siihen ole pakottavaa syytä.

Useimmissa konserteissa ei tavata kuljeskella salissa. Festarit ja muut ns. massatapahtumat ovat eri juttu; niissä voi käydä hetken kuuntelemassa yhtä artistia ja siirtyä sitten seuraavaan paikkaan, mutta vaikkapa kirkkokonsertissa kesken konsertin käveleskely häiritsee ja ärsyttää muita konserttievaita. Kaikenlainen juttelu, karamellipapereiden rapistelu, kuiskuttelu ja naureskelu eivät myöskään kuulu konserttiin. Ylipäättään kannattaa aina pyrkiä tilaisuuden luonteen mukaiseen ja kohteliaaseen, muut huomioivaan käyttäytymiseen.

Tehtävä 9: Olet äidin ja pikkuveljen kanssa kirkossa konsertissa ja viisivuotias pikkuveli lähtee juoksentelemaan pitkin käytävää kirkon etuosaan, jossa konsertin esiintyjät soittavat. Huomaat, että tämä häiritsee niin esiintyjä kuin kuuntelijoita. Mitä teet?